

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕБЛІВ – ТРАНСФОРМЕРІВ В МЕБЛЯРСТВІ УКРАЇНИ

Київський національний університет технологій та дизайну

Історія виникнення та розвитку меблів –трансформерів має інтернаціональний характер. В статті розкрито специфіку формування, розвитку поліфункціональних меблів, що трансформуються в житловому середовищі України.

Постановка проблеми. Формування предметно-просторового середовища житла, однієї з найбільш стійких сфер людської життєдіяльності, потребує теоретичного осмислення та аналізу тенденцій і напрямків розвитку, які акумулювали в собі історичний досвід поколінь.

Меблі, як елемент матеріально – художньої культури із сформованими цінностями і традиціями, являються показником розвитку суспільства на певному історичному етапі.

Одним із факторів, з яким пов'язана зручність використання меблів в просторі житлового інтер'єру є їх поліфункціональність, можливість трансформації.

Аналіз основних досліджень та публікацій. До теми меблів – трансформерів, зокрема їх виникнення, зверталися в своїх публікаціях В. Даниленко, В. Мироненко, О. Боднар. Однак, огляд і аналіз літературних джерел свідчить що проблема дослідження зразків таких меблів в українському мистецтвознавстві ставилася недостатньо.

Мета даної статті з'ясувати культурно-історичні особливості виникнення і розвитку меблів – трансформерів в Україні.

Результати дослідження. Особливе місце в історії меблевої справи займають трансформовані меблі, як умовно називаються меблеві предмети, розраховані на деякі перетворення в процесі їх використання [1].

Історичний розвиток меблярства на Україні мав два підходи створення меблевих форм – професійний і народний. Культура українців за суттю своєю завжди була осідлою, аграрною. Тому основним типом поселення були села та хутори.

До наших днів не дійшли будь-які архівні відомості про виробництво народних меблів України XIV - XV ст., хоча, зрозуміло, такі меблі виготовлялися. В той же час у музеях збереглися значні колекції меблів XVI — XVIII ст., якими було обладнано панські та церковні інтер'єри [2].

У виробках XVI –XVIII ст. приділяється значна увага художньому рівню та смаку цехового майстра, що відповідало естетичним вимогам доби. У цеховому ремісництві домінувала виконавча функція, а в меблярських осередках розпочинається процес виготовлення художніх меблів, що базується не тільки на опануванні європейського художнього

досвіду, а й на пошуку власних творчих ідей. У формотворенні меблів цього періоду перехрещуються традиції народних і професійних меблів, з'являється нова функціональність і художня образність.

Відбиваючи смаки панівної верхівки, вихованої на зразках поширених тоді в Європі мистецьких стилів — ренесансу, бароко, рококо і класицизму, меблі були водночас творами простих сільських і міських ремісників, які, виготовляючи ту чи іншу річ за поданим зразком, виявляли своє розуміння форми, декоративного оздоблення, вжиткової доцільності.

З другої половини XVIII ст. в побуті з'являється лава з перекладною спинкою. Це предмет меблів для сидіння кількох людей, зі спинкою шарнірно з'єднаною із сидінням [3].

В кінці XVIII ст. початку XIX ст., в період неокласицизму і ампіру, в Європі були дуже популярні столики - трансформери з кришкою, що піднімається вертикально ("tilt top tables" - англ.). У багатьох випадках вони використовувалися в якості малих обідніх столів, чайних столиків, столиків для свічників і канделябрів, як карткові столи та гральні столи і навіть в якості декоративних загорож перед каміном. Такі столики були функціональними та слугували своєрідним панно - показували красу стільниць з рідкісних порід дерева, квітковий або сюжетний розпис або інкрустації.

У першій половині XIX ст. в німецькому та австрійському мистецтві розвивається новий стиль - бідермеєр. На теренах України він був поширений у Буковині та Галичині, які входили до складу Австрійської імперії.

Саме в цей час отримують розвиток меблі, що трансформуються - розсувні столи і столи з кришками, що відкидаються, столи і стільці, які можна трансформувати в сходи, розкладні дивани, ліжка у вигляді шафи для постільного приладдя і умивальних приладів, кухонні столи-ліжка для прислуги тощо. Вже тоді меблеві фабрики робили упор на зручність і легкість у використанні механізмів перетворення таких меблів.

В українському меблярстві XIX ст. хоч і використовували зразки західноєвропейських меблів, зокрема віденських, французьких, проте вони були відповідно інтерпретовані до власних меблевих форм, у яких акцентовано виразний, ритмічно збудований силует з дотриманням гармонійності та рівноваги маси. Декоративний елемент часто був дуже незначний, хоча вживалися найпростіші засоби, і все ж меблі мали яскраво виражені риси художнього твору.

Збільшилася кількість таких типів меблів, які використовували в побуті. Удосконалилось і столярне ремесло, що дозволило вирішувати завдання трансформації та художнього оформлення меблів.

З приходом епохи модернізму виникли нові оригінальні вирішення трансформації меблів. Ексклюзивні моделі меблів стали виготовлятися вручну і перетворилися на авангардний дизайн-продукт. Складні і металеві столики з регулюванням висоти, дзеркала для ванних кімнат з

прихованими скриньками для туалетного приладдя привертали увагу споживачів.

Перша половина ХХ ст. позначена творчим пошуком нових форм меблів. Зразки меблів “гуцульської сецесії” (20–30-ті рр. ХХ ст.) заповнили естетичні орієнтири національним романтизмом. Майстри зверталися до конструкції народних меблів і на їх основі створювали нові типи меблів (шафи-вітрини, шафи-мисники, лави зі спинкою та бильцями), а для їх декорування використовували модулі геометричного орнаменту [4].

У художньому меблярстві (40–60-х рр. ХХ ст.) помітні тенденції, що базувались на адаптації зразків кінця ХІХ – початку ХХ ст., а також копіювання взірців певних історичних стилів, зокрема класицизму кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст.

Новий тип меблевої продукції виник наприкінці 70-х рр. ХХ ст. у зв’язку із соціальними вимогами часу - й першою з них було здешевлення меблів та їхня купівельна доступність. Новий технологічний процес їх виготовлення був економічно доцільним і сприяв забезпеченню масового попиту на меблеву продукцію. Шляхом експериментів і поступового вивчення думки споживачів формується новий технологічний підхід, який продиктував зовсім інше формотворення меблів, їх композиційне та стилістичне прочитання. Естетичні вимоги до меблів замінюються й мінімізуються, адже в цих меблях цінується функціональність, їхня здатність до трансформацій. Перехід на конструкції з великих гладких площин став головним декоративним чинником. Конструктивізм затвердив естетику “площинності” як основного досягнення формотворення.

Зміна форм меблів, трансформація дивана або крісла - це данина часу, коли людина вимушена була раціонально використовувати обмежений простір приміщень, в яких жила більша частина населення. Так виникли широко відомий диван-книжка, крісло-ліжка і інші види трансформації спального місця.

Хоча мебльові підприємства України другої половини ХХ ст. і далі випускали гарнітури для окремих кімнат — їдальень, спалень тощо, проте кількість предметів у гарнітурі значно зменшувалася у зв’язку з тим, що деякі кімнати (наприклад, їдальні чи вітальні і жилі кімнати) функціонально об’єднувалися. Таким чином, чітко намічався характер загальної жилої кімнати. Це вимагало також сполучення функцій окремих предметів. Вигідні для сидіння м’які дивани чи крісла перетворилися в ліжка, столики робилися розкладними, шафки-буфети пристосовувалися для писання, що давало змогу більш економно використовувати приміщення.

Виникло два типи комбінованих меблів. Перший тип — речі, які використовуються протягом цілої доби, причому деякі з них могли міняти свою функцію (дивани-ліжка, серванти-секретери, туалетні столи, які можна було комбінувати з письмовим тощо). До другого типу належать

предмети, що виконують лише одну функцію. Із них найбільш вживаних - столи, що складаються і відкидні ліжка.

Трансформація меблів відбувалася залежно від завдань, умов оточення і можливостей виробників. Якщо перші ліжка і крісла були елементарної конструкції, то сучасні меблі вражають різноманітністю видів конструкцій і типів трансформації.

Висновки. В історії меблів відбилися особливості соціально-побутового укладу суспільства, розвиток основних стилів і моди, які відповідали естетичним смакам різних верств населення, їх національним рисам.

Ідея меблів - трансформерів, яка бере початок в глибині віків виявляє тенденцію до широкого поширення в різні історичні періоди з такими різноманітними цілями, як цільова поліфункціональність, підвищена комфортність, портативність, компактність зберігання, цікавість перетворень.

Перспективи подальшого дослідження. Турбота про збереження культурних цінностей - це борг кожної людини, у тому числі це відноситься і до предметів меблевого мистецтва, що дійшли до нас з глибини віків. Історія виникнення та розвиток окремих видів меблів, зокрема тих що трансформуються, потребує подальшого дослідження.

Література

1. Шийко В.М. Тишевська Л.Г. Історія української культури., - К.,2006.
2. Культура і побут населення України., - К., 1993.
3. Дурдинец П. П. Мебельная промышленность Украинской ССР. — М., 1974.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ МЕБЕЛИ - ТРАНСФОРМЕРОВ В МЕБЕЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

И.И. Попова

История возникновения и развития трансформируемой мебели имеет интернациональный характер. В статье раскрыта специфика формирования, развития полифункциональной трансформирующейся мебели в жилой среде Украины.

HISTORY OF FURNITURE – TRANSFORMERS IN FURNITURE OF UKRAINE

I. Popova

The Origin and Development of furniture-transformers has international character. In the article the specific formation of multifunctional furniture in the living environment of our country.